መጅልስ ኣምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትርየ

(14ይ ክፋል)

እብ ዶ/ር ኣሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሓመድ እድሪስ መሓመድ

መባጥር ቻይና ዲብ ቀደም እሊ ለተሌ ሓቃይቅ ወእስባታት እግል ልስመድ ለቀድር ኢኮን።

ቀዳማይ፦ *ኤረትርየ ቀደም ቻይና ወብዕዳት ድወል እዲነ፡ ስያደት ወሰላም ሶማል እግል ልትሐሸም እብ ትሉሉይ ዲብ ጠልብ ጸንሐት። እግል መሰል ሐቆ ሕርየተ 1991 እግል መሻክል ሶማል እብ ዶሉ እግል ኣርሀዮት እብ ስክርቴር ዕላቀት ካርጅየት ሽሂድ መሐመድስዒድ ባርህ ለልትመረሕ ወቁል ወፍድ ኣስክ ሶማል ነድኣት። ምን ወክድ ለሀይ እንዴ ኣስተብዴት ህዬ፡ ክሎም ጀሃት ሶማል ምን ብዕድ ኣፍካር እንዴ ሬመው እግል መሳልሕ ዐዶም እግል ልሽቀው ዲብ ስድየቶም ናይ ስያሰት ወዲብሎማስየት ሰዳይት ወጸገም ዲብ ገብእ ጸንሐ። ዲብ እሊ ለምህም ጋር ዲብ ሕድ ለኢበይእ መባጥር ቻይና ቱ።ህቱ ህዬ ቻይና እበ ሐቴ ጀሀት ለእብ ናይ ካርጅ ቅዋት ዲብ ረእስ ሸዐብ ሶማል ለትቀሰበ ወእግል ብዕዳም ጀሃት ሶማል ለከርም “መትዐዳዪት ፌደራልየት ሕኩመት” ስድየተ እበ ብዕድ እንክር ህዬ ሰላም ሶማል እግል ልትሐሸም መትሰኣላ ቱ።*

ካልኣይ፦ *ቻይና እግል ቀራር 1907 ለኢትቃወመት እቡ ሰበብ ትሸሬሕ ዲብ ህሌት፡ እግል እተሓድ ኣፍሪቀ እብ ትሉሉይ ሰበት ተኣይዱ እግል ኢትትቃወሙ ምነ ልብል መፍሁም እንዴ ትበገሰት ክምሰልቱ ተሐብር። ምናተ እግል ቀድየት ኣፍሪቀ እብ ኣፍሪቅዪን እግል ኣስከቦተ፡ እግለ “እግል ሙእተመር ሜርሐት እተሓድ ኣፍሪቀ በክት እግል ልተሀይቡ” ለልብል ሊብየ*

ለአቅረበቱ ጠለብ ኢሰዴቱ። ሰበት እሊ፡ ቻይና ለአቅረበቱ ሰበብ ክቡት ኢኮን። እሊ ላኪን ወኪል ቻይና ይአተንፈሰ ዲኢኮን ምን ብዕድ አፍካር ቱ ለልትበገስ። እብ ሐጫር ገበይ ዲብ ከርስ እስትራጅየት ስያሰት ቻይና ዲብ አፍሪቀ ወእዲነ እንዴ አቴከ ለልትረኤ ቱ።

ሳልሳይ፦ ምጅልስ አምን ዲብ ረአስ ኤረትርየ ዛልም ቀራር መኔዕ ለሐልፍ ዲብ ህለ፡ ቻይና እግል ትደገግ ኢትሰአለቱ። እብ ቃብል እሊ ትም ሐሬት። ምን ክሉ ለለአትፈክር ህዩ፡ ቤጂንግ እግል አረይ ወዛልም እብ ሕበር "ክሎም ጀሃት መራቀበት ኖስ እግል ሊደው" ለልብል ጠለብ አቅረቦታ ቱ። ለውሒዝ ለትወቀለት ርሽመት ሰበት በጽሐ ላኪን ለበጥር ይዐለ። ሰበት እሊ፡ ህግየ ወኪል ቻይና እግል ኖሱ ምስለ ሐልፈ 14ይ ክፈል እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ ኢቃኑናይ እስባት ለኢዐለ እሉ ቀራር መኔዕ እብ አትመጣዋር ልትረኤ ዲብ ህለ፡ "ምነ ሰበብ ምስምሰ ዘይድ" ሌጣቱ እግል ልግበእ። እሊ እት ፍዕል እግል ኢልውዐል ዲብ ቀደም ቻይና ታሪካይ በክት ዐለ። ምናተ ኢትነፌዐት እቡ። እብለገብአት ለዛልም ኖሱ ሓክም ምን ገብአ፡ ለአረይመ እዴሁ እንዴ ረበዐ እግል ልታኬ ክምሰል ኢቀድር ታሪክ እኩዱ ህለ። ክምሰል ብሪጣንያይ ፈይለሱፍ ቶማስ ሁብዝ "ወድ አዳም እግል ሑሁ ክምሰልሁ ከራይቱ" ዲብ ልብል ለሸርሐዩ፡ እብ ቃኑን ቃባት ዲብለ ሐንቴ እስትዕማር ለተአቴ ዐለም፡ ገባይል ሀለዮቶም እግል አከዶት ለትፈናተ አግቡይ ስሙድ ወመጋብሀት እግል ልክለቆ ላብድ ቱ።

ራብዓይ፦ ምን አጅል መስለሐት ሸዐብ ኤረትርየ ገባይል መንጠቀትነ ለናደለት ወልሰዕ ትናድል ለህሌት ኤረትርየ፡ ዲብ መደት ሰውረት ልግበእ ወአዜ ዲብ መደት ሕኩመት፡ መታክል ቀር አፍሪቀ ወግብለት በሐር ቀየሕ እግል አስከቦት ዲብሎማስያይ ጅህድ ወዴት ወልሰዕ ትወዴ ሰበት ህሌት፡ ናይ ቤጂን ልግበእ ወብዕድ ፊነ ለለትሐዝዩ ኢኮን። ለብዕድ ምህሮ እግል ለሀቦ ጀርቦ ለሀለው አርወሐቶም እግል ልራቅቦ ወእግለ ሻፍግ ቀራራት ለለሓልፍ ምጅልስ አምን መራቀበት ኖስ እግል ሊደው እግል ለአትፋቅዶ ወምን ደብል መቃዪስ ምን መትነፊዕ እግል ልትጀመሎ ቦም።

ሓምሳይ፦ ቻይና አስክ እሊ ቅሩብ ወክድ እብ አሳስ ምዕራፍ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ለሐልፍ ቀራር መኔዕ ክምሰል ኢትትከበቱ እብ ትሉሉይ ትሽሬሕ ዐለት። ምናተ ቀራር ዕልብ 1907 ለሐልፍ እት ህለ ሕስ እንዴ ኢተአፈግር ኢቃኑናይ ቀራር እግል ልሕለፍ በክት ለለሀይብ ናይ ትም መባጥርተ ለሐሬት። እሊ እብ ፍዕል ወእብ ቃል ዲብ ሕድ ለኢበይእ መባጥር ቻይና ህዩ፡ ዎሮ ምን ተኣምርታ ስያሰት ሐዳስ ቻይና "ሪሊ ፖሎቲክ" ጋብእ ህለ።

ወኪል ሩስየ ዲብ መነዘመት ምጅስል ቅራን ሰፊር ፊታሊ ሽርከን እብ ሰበትለ ድድ ኤረትርየ እብ ምጅልስ አምን ለሐልፌ ኢዓድል ቀራር መኔዕ ዕልብ 1907 ለሀበቱ ናይ ተእዪድ ክርን፡ ለገብአ ልግበእ ረአይ ኢሀበት እቱ። ለኢዳይመት ናይ ትም ብሂል መባጥር ሀዬ እግል ፍንጌ ሞስኮ ወዋሽንግቶን ለገብእ ግንዳብ ወሐዲስ ትልህያታት ዝያደት ምንመ ሐብዐቱ ኢተሐበዐ። ሰበቡ ትም እግል ኖሰ በሊስ ሰበት ቱ። ሩስየ ምስል ጆርጅየ፡ ገለድ ቅብለት አትላንቲክ ወእዳረት አሜሪከ ለተሐባለከ ፋይላት ቡ። ምስል ግብለት ኡስቶንየ ወአብኻዝየ ለህለ እለ መሻክልመ ምኑ ለልትኬለም ኢኮን። ለእብ ኑዕየቱ ምን እስትራተጅየት እተሓድ ሶቬት ለዐለት ለኢልትፌንቴ፡ ዝያደት ናዩ ሱረት ላቱ ዲብ ምሒጥ ህንድ ለህሌት እስትራተጅየት ሩስያመ ለትትረሰዕ ኢኮን።

8. ቡርኪናፋሶ

ወኪል ቡርኪናፋሶ ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊር ሚሽል ካፉንዱ እግል መስለሐት ቀራር ዕልብ 1907ቱ ለሰወተ። እግል መባጥሩ ወዴሕ ዲብ ህለ ህዬ፡ 1. "ቡርኪናፋሶ ዲብ ሶማል ለህለ ሓድር ቴለል ምን ቅያስ ወለዐል ሻቅለ። እብ ፍንቱይ ህዬ ዮም እብ 20 ዲሰምበር 2009 ፍንጌ ኢቃኑናይ ሐሽም ሙሰለሕ ወሕኩመት ዐስከርየት ደግሽ ዐስከሪ ሐቆለ ቀንጸ ናይ አምን ቴለል ዲብ ለሀጎጌ ሰበት ጌሰ፡ ምን ቅያስ ወለዐል ትሻቀልነ።"

2. "ቡርኪናፋሶ 'ፍንቱይ ክፉል እተሓድ አፍሪቀ' ለአቅረበቱ ጠለብ እብ እህትማም ታብዑ።"

3. "ኤረትርየ ምስል እድንያይ መጅተመዕ እግል ትትዓወን መኔዕ ስለሕ ፈዓልየት እትፋቅየት ጅቡቲ እግል ተሐሽም ነአትፋቅድ። እግል መሻክል ሶማል ሐል ስያሲ እግል ርክበት ለአግደ ሕርያን ህቱ ሰበት ገብአ፡ እግለ ዲብ ሶማል ለህሌት ሰልጠት ስያስየት መትዐደዪት ፈደራልየት ሕኩመት እዕትራፍ እግል ተሀበ ቡ"ልብል።

ቀዳማይ፦ ቡርኪናፋሶ ቴለል ሶማል ሻቅለ ዐለ ምንገብእ፡ ሐል መሻክል ሶማል እት ረአስ ኤረትርየ ዛልም ወኢቃኑናይ መኔዕ ቀረሮት እግል ልግበእ ዐለ እሉ ገብእ? መስኡልየት ሶማል ህዬ ራፍዐት ተ ገብእ? ወኪል ቡርኪናፋሶ እግለ ኤረትርየ ዲብ ሶማል ሰላም ወመስኩበት እግል ትትመደድ ወሕደቱ ወስያደቱ እግል ቀረሮት ለወዴቱ ትሉሉይ ወለኢልትሐለል ስያስያይ ወዲብሎማስያይ ጸገም ተአምሩ ይዐለት ገብእ? ወለ እንዴ አምሽሽት ምኑ እግል ትሕለፍ ምን ሐዜት ቱ? እሊ ወሎሂ ምንመ ይእንብል፡ ለእብ እዳረት አሜሪከ ለትፌዐለ እብ ናይ መንጠቀት፡ ቃረት ወናይ እድንየ ጀሃት ለሐልፌ ቀራራት፡ ቀደም 2009 እብ ፍንቱይ ህዬ ቀደም ሙእተመር እተሓድ አፍሪቀ እግል ልተሀይቡ፡ ዋሽንግቶን እብ ገበይ ወኪለ ዲብ ምጅልስ አምን ሰፊር ሱዛን ራይስ ሌጠ እንዴ

ኢገብእ፡ ክምሰልሁመ እብ ገበይ ዲብሎማስዩን ንዝሓም ክሉ ስሞሕ ወኢስሙሕ አግቡይ ትነፈዐት።

ካልኣይ፦ ቡርኪናፋሶ እግል መባጥር ናይለ እግል ሙእተመር ሜርሐት እተሓድ አፍሪቀ ገበይ ለደብአት እዳረት አሜሪከ ዲብ ተአይድ ናይለ ዐዱ እግል እተሓድ አፍሪቀ መሬሕ ለዐለ ወኪል ሊብየ አስክ ሙእተመር እተሓድ አፍሪቀ እንዴ ገብአ ቀደየት አፍሪቀ እብ አፍሪቅዩን ለልትረኤ፡ ድድ ኤረትርየ ቀራር መኔዕ ኢልሕለፍ እንዴ ቤለ ለአቅረበዩ ጠለብ ዲብ ትትቃወም፡ ከአፎ እንዴ ወዴትተ መሓምየት ጠለብ እተሓድ አፍሪቀ እግል ትግበእ ትሐዜ? ለበሊስ ዋዴሕ ሰበትቱ ሽሬሕ ለለትሐዝዩ ኢኮን።

ሳልሳይ፦ ቡርኪናፋሶ ድድ ኤረትርየ ለሐልፈ ቀራር ኢዓድል ቀራር መኔዕ ዲብ ተአይድ ከአፎ እንዴ ወዴትቱ "እግል ኤረትርየ እብ ሰበት ገሌ ሽእ እግል አትፋቀዶተ በዳሪት ለነስአት" ትብል? ኤረትርየ አስክ ሶማል ልግበእ ወአስክ ብዕደት ደውለት ስለሕ ናድአት ኢተአምር። አስክ ሶማል እብ ዋዴሕ ስለሕ ልልእከ ለህለየ ድወል ሰፌር ሚሽል ካፋንዱ ወንዛሙ ሰኒ ወአማን እንዴ ወደው ለአምሮ። ዲብ እሊ እብ ማካቬላያይ ደሚር ሪሊ ፖለቲክስ ለትትመረሕ እዲነ፡ አማን መትሃጋይ ዐውል ቃሊ ሰበት ለአደፌዕ፡ ህቱ ወደውለቱ አማን እግል ልትሃገው ኢሓዚሆም ሐቅ ምን ሕቁቆምቱ። እት ረአስ ኤረትርየ አሳስ ለአለበ ሽክወት እግል ልንሽሮ ላኪን ሐቅ አለቦም። ሕኩመት ቡርኪናፋሶ ክምሰልሁ ዶር ክምሰል ትተልሄ ሸዐብ ኤረትርየ ለአምር። ሕኩመት አቶብየ ዲብ ሰነት 1998 እት ረአስ ኤረትርየ ሐርብ ዲበ ከስተት እቱ ወክድመ ቡርኪናፋሶ ኢፋሉታይ ዶር ሰበት ዐለ እግለ፡ ዲብ ኤረትርየ እብሊ ናይ ሰነት 2009 ኢፋሉታይ መባጥረ ለተዐጀበ ወለ ዎሮ ነፈር ይዐለ።

ራብዓይ፦ ወኪል ቡርኪናፋሶ "መዐደዩት ፌደራልየት ሕኩመት" ለአግደ ቃኑናይት ሕኩመት ዲብ ሶማል ክምሰልተ ሽርሐ። ሰፌር ቡርኪናፋሶ ለኢበልሰቱ ሰኣል ላኪን፡ ዲብለ እብ ሐርብ ኖስኖስ ለትፈንጠረት ወዲብ አትሳዋር መሻክለ ህዬ ናይለ ወክድ ለህይ ሕኩመት አቶብየ ወእዳረት አሜሪከ ወዶር ዐቢ ለዐለ እሎም ሶማል፡ እለ ትትበሀል ለህሌት ሕኩመት እብ ከአፎ ወምዶልቱ ሽርዕየት ለረክበ? ሰፌር ቡርኪናፋሶ ክምሰሌነ እግለ በሊስ ተአምሩ። ምናተ እብ አከይድስ እግል ለአምሽሽ ምኑ ጀረበ። ዲብለ ገብአ ምህም ወጠኒያይ ጋር ናይ ደንከበት ወመሀበል ትልህየ መብቅያይት ፍገሪት ተሀሌ እሉ ሌጠ እንዴ ኢገብእ፡ ዲብ ደንጎባመ መካን ወፍሬ ለአለቡ ቱ።